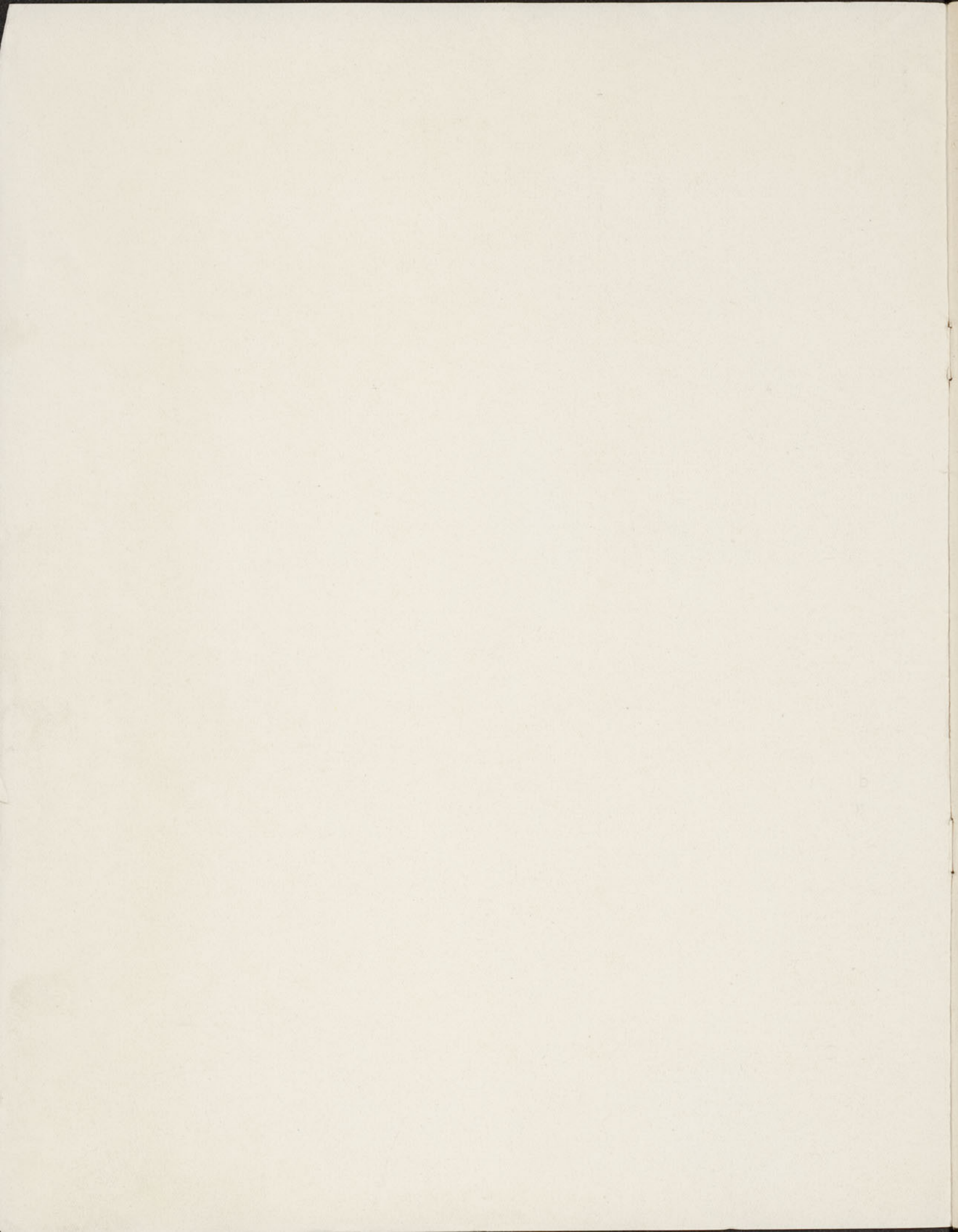

BR 119/5

ADM

VANDERERE/43

(Foto: F. F. v. d. Werf)

VOORWOORD VAN DEN COMMANDANT

Alhoewel het thans nog niet mogelijk is den arbeidsdienstplicht voor de vrouwelijke jeugd in te voeren, is het toch in hooge mate gewenscht, dat reeds nu de Vrijwillige Arbeidsdienst voor Meisjes duidelijk op dit doel wordt ingesteld.

Arbeidsdienstplicht voor de vrouwelijke jeugd toch is even noodzakelijk als die voor de jonge mannen, aangezien de opvoeding in Nationaalsocialistischen geest tot volksgemeenschap en kameraadschap en tot hooge moreele opvatting van den arbeid voor personen van beider kunne een gebiedende eisch is.

Moge deze brochure, waarin op zoo juiste wijze tot uitdrukking wordt gebracht wat in den A. D. M. leeft, haren weg vinden naar haar, voor wie zij in het bijzonder is bedoeld.

De Commandant N. A. D.,

DOORN, September 1943.

L. A. C. DE BOCK

(Naar een tekening van Van der Erf)

Vreugde

Mag ik jou wat vreugde geven
In je kleine donk're hart?

Mag ik wel wat met je spelen,
Ondanks dat het werk mij wacht?

Zullen wij wat samen zingen

Buiten op de stoep voor 't huis?

Straks gaan wij wat harder werken.

En dan gaan wij weer naar huis.

Arbeidsmeisje, ga wat spelen
met dien kleinen blonden vent.

Ga wat samen met hem zingen,
Liedjes, die hij zeker kent.

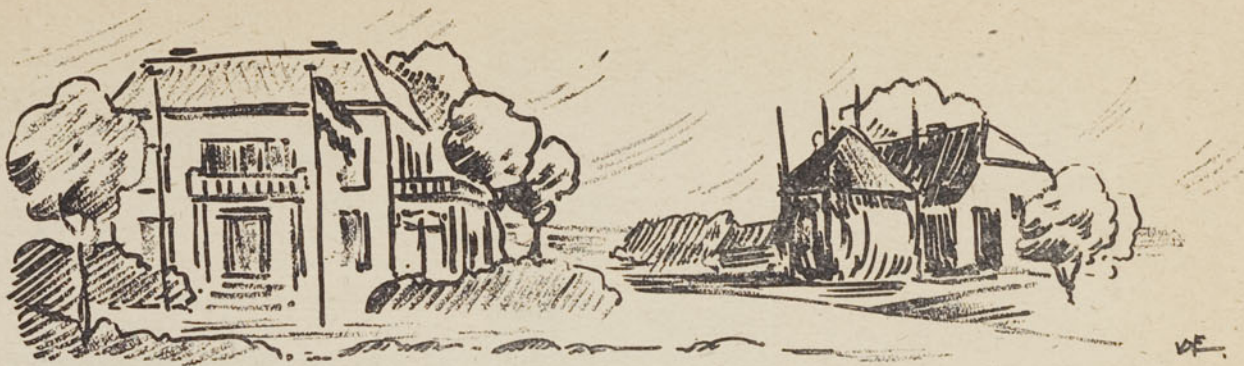
Jij kunt hem wat vreugde geven

In zijn donker klein bestaan.

't Werk kan even nu wel wachten.

Laat hem even vóór nu gaan.

Hopvrouw SCHOLTEN

Arbeidsmeisjes werken in zeventien Kampen

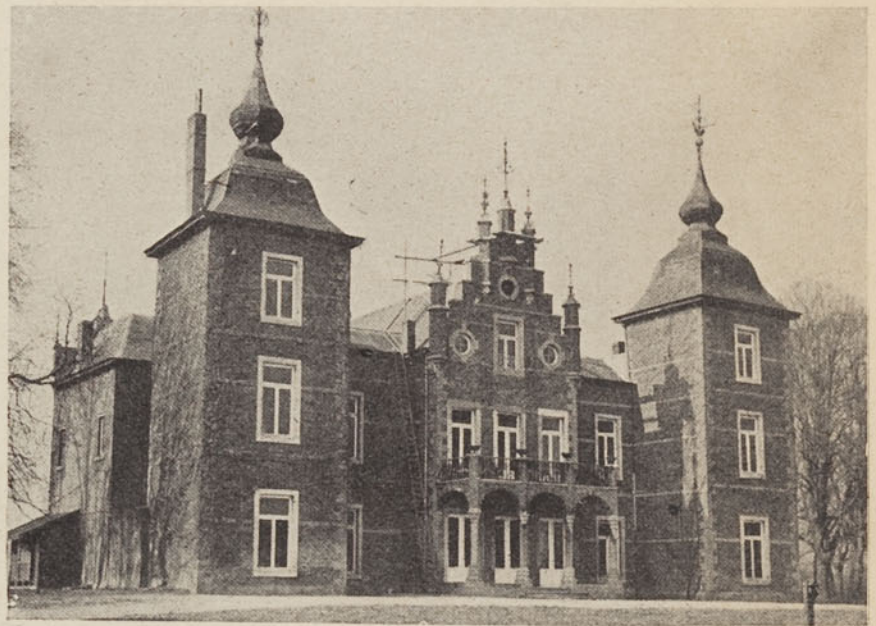
HET is nu ruim twee en een half jaar geleden, dat op een nog kouden dag, op de grens van winter en lente, de eerste arbeidsmeisjes onze kampen binnentrokken. Het waren toen nog slechts vier kampen, n.l. Barchem, Markelo, Lunteren en Maarssen. Alle begin is moeilijk en zoo was dan ook deze eerste tijd voor de leidsters lang niet gemakkelijk. Deze leidsters, die zelf nog maar juist haar tijd als arbeidsmeisje in Duitschland achter den rug hadden, zagen zich hier plotseling voor groote moeilijkheden geplaatst. Het is echter gebleken, dat deze moeilijkheden niet onoverkomelijk waren. Het doorzettingsvermogen en het idealisme van deze „eersten” hebben veel bijgedragen tot den verderen opbouw van den Arbeidsdienst voor Meisjes.

Zoo werken dan nu reeds arbeidsmeisjes in 17 kampen, in verschillende deelen van ons land. Zij zijn graag geziene werkkrachten in de arme en kinderrijke gezinnen, evenals bij boeren, tuinders en kweekers.

Het is nu wel heel vlug verteld, dat er 17 kampen in bedrijf zijn, maar hoeveel werk en welk werk hiervoor moest

worden verzet, blijkt hieruit nog niet. Het is begrijpelijk, dat hiervoor organisatorische werkzaamheden worden vereischt, welke werkzaamheden dan ook door de Afdeling Organisatie van den Staf A.D.M., in samenwerking met de betreffende afdelingen van den Staf N.A.D. worden verricht. Daar is dan eerst het zoeken van legeringsmogelijkheden. Zijn die eenmaal gevonden, dan is er nog heel wat te doen vóór al het noodige materiaal, meubilair, stoffeering, kleding, levensmiddelen, e.d. aanwezig is. Is al het voorbereidende werk klaar, dan eerst kan

A.D.M. kamp te Roosteren.

(Foto G. M. L. Molkenboer)

het kamp worden geopend. Dan begint dus eerst de werkelijke dienst. Nu worden alle afdelingen ingeschakeld om den dienst, het werk en de verdere opvoeding en opleiding van de meisjes goed te doen verloop.

Elders in dit blad wordt een beschrijving gegeven van het aandeel, dat de Afdelingen „Opvoeding en Opleiding” („Vorming”), „Personeelszaken en Registratie” alsmede de Opleidingschool voor Kader, in het werk hebben.

Wij zijn nu dus zoover, dat het kamp geopend is; leidsters en meisjes hebben zich ingericht, een ieder voelt zich reeds thuis in deze groote gemeenschap. Nu moet er echter gewerkt worden en daarvoor is het noodig, dat er contact wordt gezocht met de naaste omgeving. De Kampleidster stelt zich in verbinding met den burgemeester, den plaatselijken vertegenwoordi-

A.D.M. Kampen in Nederland.

Boven: Laren.

Onder: Doorn, Berkenheuvel.

(Foto's F. F. v. d. Werf)

ger van den Volksdienst of den boerenleider en laat zich vertellen, waar de hulp van een arbeidsmeisje gewenscht of zelfs dringend noodig kan zijn. Vaak staat men eerst zeer sceptisch tegenover deze hulpverlening, maar alras zijn er handen tekort om aan alle aanvragen te voldoen. De arbeidsmeisjes in hun fleurige blauwe kleding met frisch gekleurden hoofddoek gaan al gauw tot het dagelijksch beeld van het dorp behooren. Terwijl zoo het grootste gedeelte buiten het kamp zich nuttig maakt, wordt in het kamp door rappe handen gezorgd, dat alles op tijd klaar is, wanneer de meisjes, die vaak heel ver hebben moeten loopen of fietsen, uit haar buitendienst terugkeeren.

Welk werk precies zoowel in buitenals binnendienst wordt verricht, daarvan vertellen wij U in enkele volgende artikelen, alsook op welke wijze voor geestelijke en lichamelijke ontspanning van de arbeidsmeisjes wordt gezorgd.

De Wnd. Algemeen Leidster van den Arbeidsdienst voor Meisjes,
Stafleidster A. C. W. HUIGEN.

HET EERSTE BEGIN

Moeilijkheden, die overwonnen werden

Op de markt in een kleine stad stapten we uit, in totaal 9 leidsters, om het huis op te zoeken, waar we één van de kampen van den Arbeidsdienst voor Meisjes zouden beginnen.

Het was Maart 1941. Ongeveer 30 meisjes hadden een half jaar arbeidsdienst in Duitschland achter den rug en kregen nu de opgave hier met den opbouw van den Arbeidsdienst voor Meisjes te beginnen. Er waren vier huizen voor ons; de verschillende leidsters kregen de adressen ervan en zoo zochten, evenals wij, nog drie groepjes op dezen dag vol spanning naar het huis, waar zij deze mooie verantwoordelijke taak zouden beginnen.

Twee leidsters waren in uniform gestoken, zodat we al erg veel bekijks hadden. Wij besloten eerst krijgsraad te houden, wat te doen om eventueel iets te eten te krijgen, daar we niet wisten, of dat in het huis aanwezig zou zijn. We besloten om twee aan twee door het stadje te gaan, op

zoek naar leveranciers enz. We ontdekten, dat het stadje maar klein was en dat het een fabriekstadje was.

Nadat we de zaak verkend hadden, gingen we op zoek naar het kamp, dat, naar men zei, ergens tusschen bosch en heide moest liggen. Na ongeveer een uur geloopt te hebben, kregen we iets in het zicht, dat bij nadere beschouwing het Kamp

A. D. M. kamp te Hilversum.

(Foto: F. F. v. d. Werf)

Laat hoog de vaandels waaien.
Vrij, fier en rein bewaard.
Zoo willen wij ook blijven
Naar Hollands oude aard.

Hopvrouw SCHOLTEN

A. D. M. kamp Overduin te Oostkapelle.

(Foto: F. F. v. d. Werf)

Diependaal bleek te zijn. Het stond verlaten, niets was er te zien; alleen een kleine boerderij. Daar togen we heen in de hoop er den sleutel te kunnen krijgen. Maar nu hadden we pech: de sleutel was in het dorp. Goede raad was duur. Nog een uur lopen en weer een uur terug: daar voelden we nu niet zoo erg veel voor!

Na eenig overleg kwam de oplossing: een steen door een ruit, een leidster door het raam en de deuren open. We waren in ons kamp gearriveerd en hadden het op eenigszins ongebruikelijke wijze geopend!

Nu gingen we op onderzoek uit in het huis. We voelden ons echte pioniers, want er bleek geen electrisch licht en geen waterleiding te zijn! We merkten na verloop van tijd, wat dit beteekende. Goede-nacht gaan zeggen met een kaars in de hand en twee uur draaien om een beetje water te krijgen!

De eerste dagen werden be-
steed met het in orde maken,

Meisje met boer, eggend

(Foto F. F. v. d. Werf)

van het kamp voor de ontvangst van de arbeidsmeisjes. De omtrek werd verkend en hierbij werd ontdekt, dat we zoo ongeveer van de wereld afgesloten zaten. Toen dan ook de meisjes kwamen, met het vooruitzicht elken avond vrij te hebben en eens uit te gaan, viel het ze niet mee: nergens een huis te bekennen en geen groote stad in de buurt!

Maar al de nieuwe dingen, zooals ochtendgymnastiek, keukendienst en vooral de tuindienst, lieten niet veel tijd tot nadenken over en zoo ging de tijd snel.

Ja, die tuindienst was een gebeurtenis op zichzelf. Notabene een leidster, die het spitten een gewoon werkje vond; zooiets hadden ze nog niet gehoord! De meisjes toonden echter, dat ook zij dit werk niet lieten liggen en ze spitten, dat

het een lust was om te zien.

De dienst kon niet altijd even normaal ver-
loopen, omdat de watervoorziening ons nogal eens in den steek liet. De leidsters draaiden dan om de beurt aan de pompinstallatie en kwam er dan toch geen water, dan gingen we naar den buurman, waar we water uit den put konden

krijgen en met emmers naar het kamp brachten.

Na het goedenacht-zeggen zaten we met een kaarsje voor ons in de leidsterskamer te werken; dan werd er uitgerekend, wat we den volgenden dag zouden eten: hoeveel van dit en hoeveel van dat. De problemen, die zich dien dag hadden voorgedaan, werden besproken. Vooral de kwestie buitendienst vormde een moeilijk punt.

De inwoners van het stadje waren nogal nieuwsgierig. 's Zondags kwamen er heele drommen en verzamelden zich voor ons kamp, wat niet altijd even aangenaam was.

De boerenfamilies waren erg terughoudend, wat we vooral merkten bij onze pogingen om buitendiensten te krijgen. Het was moeilijk om op goeden voet met ze te komen. We praatten met ze over het weer, over het land en alles, wat een boer interesseert. Dan werden ze nieuwsgierig wat we nu eigenlijk wilden, en zoo werden onze eerste buitendiensten „veroverd”.

Toen de zomer kwam met den oogsttijd, hadden we meisjes te weinig; vooral toen het bleek, dat ze flink konden aanpakken.

Het kamp verheugde zich over de belangstelling van het dorp, welks bevolking vriendelijker bleek te zijn dan van het stadje. Vooral toen het doel en streven van den arbeidsdienst bekend werd,

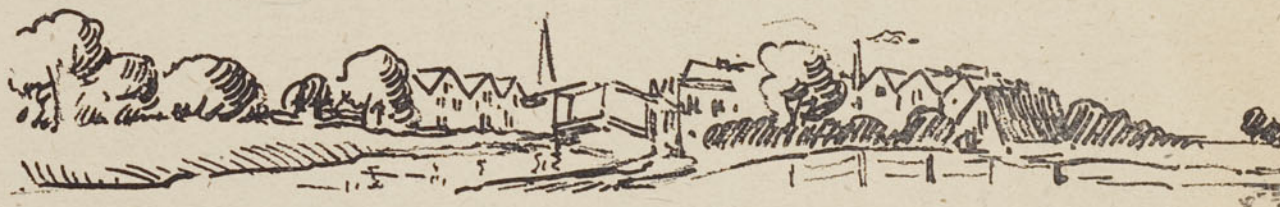
Meisje met wiedmachine

(Foto F. F. v. d. Werf)

was er 's Zondags veel bezoek uit het dorp in het kamp en vooral de tuin mocht zich in de belangstelling van de dorpsbewoners verheugen. Kwamen in een winkel, dan werd er altijd gewezen op den zaai- en oogsttijd van de verschillende gewassen en steeds werd er goede raad gegeven. Zoo was de Arbeidsdienst na enkele maanden ingeburgerd in de omgeving en wij werden door de menschen vriendelijk gegroet.

Veel moeilijkheden bracht de opbouw in een nieuwe omgeving van iets, dat nog niet geweest was, met zich mee. Het heeft zich echter een plaatsje weten te veroveren, dat wij, door ons steeds geheel in te zetten, zullen behouden en grooter maken.

Hopvrouw J. GERMS.

Onze Vlag

*Groet onze vaan, die klimt in den morgen,
Laat onze droom in haar plooiën slaan,
Groet onze vaan, als 's avonds geborgen
Haar beeld met onz' droomen ter ruste gaat.*

Vlaamsch Vlaggelied.

Ik houd van je, als ik je zoo trotsch en fier zie wapperen. Vaak voel ik me zoo droefgeestig en zoo nutteloos, vergeleken bij hetgeen onze kameraden aan het front presteeren, die daar voor ons en heel Europa in het Oosten staan.

Maar kom ik dan plotseling even in het dagverblijf of buiten en zie jou zoo fier en trotsch wapperen, iederen dag weer even frisch en vroolijk, dan voel ik me opeens ook weer tot alles in staat en zet op zoo'n oogenblik alle zorgen en problemen aan den kant.

De eerste dagen in het Kamp drong het vlaghijschen niet zoo goed tot me door, maar langzamerhand is het voor mij een der mooiste momenten van den dag geworden. Vooral als we er bij nadenken, dat we met het hijschen van de vlag heel ons Volk en in het bijzonder onze kameraden aan het front groeten.

Als ik bij de vlag sta, voel ik me zoo'n klein menschenkind, vergeleken bij het onuitsprekelijk mooie in de natuur om ons heen, tusschen al dat bloeiende en ontwakende groen onze vlag, iets van het weinige, dat in deze sombere tijden steeds fier en rein is gebleven.

Strijken we dan 's avonds de vlag, terwijl de eerste sterren ons tegenblikken, dan heb ik het gevoel, dat we, terwijl we de vlag groeten, een moment heel dicht bij onze jongens zijn, die toch in werkelijkheid zoo ver van hier in het verre Oosten al hun krachten en zelfs hun leven voor ons inzetten. Maar wij weten en zullen ons deel er toe bijdragen, dat hun offers niet tevergeefs gebracht worden.

Hoofdkernleidster G. KIRKENIR

Buitendienst

„We zouden haar niet graag willen missen, ons Arbeidsmeisje.”

IN den Arbeidsdienst voor Meisjes heeft dit woord „Buitendienst” zijn zeer bijzondere beteekenis. Immers als je je als arbeidsmeisje gemeld hebt, dan doe je dit om je in dienst van je volk te stellen en door het werk van jouw handen het leven van een ander lichter te maken. En waar zul je dit beter merken dan bij de familie, waar je ingezet bent? Of het nu in een groot gezin is met veel kleine kinderen, in een kweekerij of op een boerderij in oogsttijd: steeds komt het erop aan door je blij en opgeruimd aanpakken den arbeid tot een vreugde te maken.

Als 's morgens de Kampleidster bij het aantreden nog enkele aanwijzingen heeft gegeven en allen hebben samen een lied gezongen, dan vertrekken bij een z.g. normaal kamp ± 25 meisjes naar hun dagtaak, vroolijk uitgeleide gedaan door de anderen die hun taak in het kamp hebben.

Laten we eens een arbeidsmeisje volgen. Die daar, die juist een zijstraat ingaat, na de anderen, die verder gaan, een „Dag, tot vanmiddag bij het postkantoor!” toegeroepen te hebben. Daar komen ze vanmiddag dus weer bij elkaar, om samen naar het kamp terug te gaan. Het is Leny, een stadsmeisje, dat al dadelijk in het begin van haar arbeidsmeisjestijd verklaarde geen flauw idee te hebben, hoe bijv. met kleine kinderen om te moeten springen. Als je op kantoor hebt gezeten en geen kleinere zusjes of broertjes hebt, hoe zou je dat dan ook moeten weten! „Heusch”, zegt ze tegen de Kampleidster, „ik ben doodsbenauwd, dat ik zoo'n kindje pijn zou doen!” Toen bovendien een ander arbeidsmeisje plagend zei,

dat bij zoo'n klein kindje ook altijd vuile luiers behoorden, toen was het schrikbeeld nog grooter. Maar de Kampleidster troost haar en zegt: „Als je steeds maar bereid bent om te helpen en alles zoo goed mogelijk te doen, dan zul je zien, dat het meevalt.”

Bovendien wordt er in het kamp vorming gegeven over al deze problemen. Je kunt daar met je vragen komen uit de practijk en met de andere meisjes ervaringen uitwisselen.

Nu is Leny al een paar weken bij deze familie en ze is er heelemaal ingeburgerd. Als ze binnenkomt, wordt ze door de kinderen met gejuich begroet. „Dag, tante Leny!” Ze gunnen haar nauwelijks den tijd om haar jas uit te trekken en hun moeder te begroeten, die glimlachend dit

(Foto F. F. v. d. Werf)

alles aanziet. Het is een flinke vrouw, die echter pas een zware operatie heeft ondergaan en nu nog voorzichtig moet zijn. Ze ziet erg wit vandaag, vindt Leny en als een zorgzame oudste dochter zegt ze: „Kom, U gaat eerst nog even liggen tot straks het zonnetje een beetje warmer is geworden. Ik help de kinderen wel naar school”. En Vrouw de Wit weet, dat ze dit gerust aan haar kan overlaten. Zoo gaat Leny haar gang in huis, het gezin verzorgend, of ze nooit anders gedaan had. Ze heeft het er hier alweer bijna opzitten, want iedere maand worden de buitendiensten gewisseld. Dan kom je op een boerderij of in den binnendienst bijv. Zoo maak je in een half jaar allerlei werk mee, om op ieder gebied je handen uit de mouwen te kunnen steken.

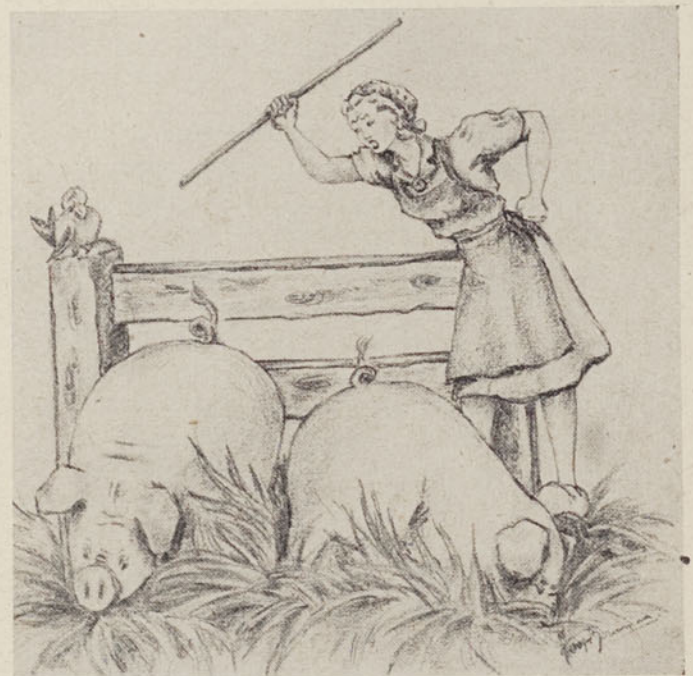
De maaiers gaan nu over 't veld
 En ruischend valt het graan.
 De bindster zet de garven op,
 De zonne ziet het aan.

Hopvrouw SCHOLTEN.

Ze verzorgt den kleinsten peuter en zet hem dan in de box buiten op het grasveldje. De buurvrouw kent haar ook al, dit meisje met haar blauwe schort en gekleurden hoofddoek en ze knikt haar eens toe. Leny straalt terug. Hè, dat doet goed, zoo'n bemoedigend knikje.

Onder het afwasschen denkt ze aan haar slaapgenootje Miep. Miep ging vandaag naar een nieuwen buitendienst, naar een boer. Ze had er den nacht tevoren bijna niet van kunnen slapen, want ze kwam uit een volkswijk van Amsterdam en dan bij een echten boer werken? Opwindend hoor! „Hoe zou zij het eraf brengen,” peinst Leny. Deze Miep was intusschen ook in haar buitendienst aangeland. Zij had een fijnen fietstocht achter den rug door bosch en langs weilanden. Dat was op zichzelf al een belevenis.

Je snoof de heerlijke buitenlucht eens extra diep naar binnen en je kon je nu zoo langzaam aan voorstellen, dat er menschen waren, die niet graag in de stad woonden. Ze is zelf verbaasd, dat ze op deze gedachte komt, want vroeger zou niemand dat haar wijsgemaakt hebben! Stel je voor: geen bioscoop in je onmiddellijke nabijheid, geen interessante winkels, geen gezellige ijssalons en wat de stad nog meer aan aantrekkelijks biedt. Dat is toch

geen leven! Nu voelt ze, dat het heel goed mogelijk moet zijn om anders te leven en dat het misschien heelemaal niet zoo'n gemis zou zijn, die stad.

Ze meldt zich bij de boerin. Die zet haar meteen aan het werk. In oogsttijd wordt alles en iedereen ingezet, want zolang het zonnig weer is, kan het koren, waar ons dagelijksch brood immers weer van komen moet, droog ingehaald worden.

„Help eerst maar afwassen en dan kippen voeren,” zegt Vrouw Leenderts. „Ja maar,” zegt Miep verbaasd, „ik dacht, dat ik...”. De boerin lacht. „Je wou zeker zoo het land opstuiven,” zegt ze. „Maak je maar niet ongerust hoor, dat komt straks. Het heeft erg gedauwd, zie je, en dan is alles nog zóó vochtig, dat er nog niet gemaaid kan worden. Dan moet eerst de zonnebeetje meer kracht hebben.” „Oh,” zegt Miep en is verwonderd, dat hier toch niet alles zoo eenvoudig blijkt te zijn. „Daarom zitten we hier nog niet stil. Kom maar eens mee, dan zul je eens zien, wat er allemaal te doen is.”

Zoo gaat Miep met de boerin mee en kijkt haar oogen uit. Wat een kippen en koeien loopen er, en varkens en ook paarden. Van een blazende gans, die met uitgestrekte hals op haar afkomt, alsof hij haar in haar bruine beenen wil bijten,

schrikt ze echt, maar verder vindt ze al die dieren eenig. Bijna vindt ze het jammer als de boer roept, dat ze naar het land kunnen gaan. Daar wordt stevig aangepakt! Roggebonden in de felle zon. Het is alles een belevenis, voelt ze. Het werk en dan je boterham eten op het land, terwijl de koffie door zorgzame handen gebracht wordt. Zoo echt werken, dat je alle spieren voelt en roodverbrand en moe naar huis komt. Dan voel je, dat je wat kunt, dat je jong bent en dat je leeft.

Als ze 's middags weer in het kamp zijn, dan komen de verhalen los. En in het dorp zegt menig-een tegen een huisgenoot: „We zouden haar niet graag missen, ons arbeidsmeisje”.

Hopvrouw G. H. BAKKENES.

Hier staan wij samen om de vlag,
Gedenken ons land en volk, als ied'ren dag.
Beloven trouw en eer en vast vertrouwen.
Staan wij bereid, ons allen schragend
Voor den nieuwen tijd.

Hopvrouw SCHOLTEN.

Binnendienst

De plicht tegenover de Kampgemeenschap

WAT doen nu de arbeidsmeisjes, die de anderen uitgeleide hebben gedaan 's morgens?

Deze kleine groep gaat naar de leszaal, waar eerst de werkbespreking door de huishoudelijk helpster wordt gehouden. Dit is de binnendienst, die ervoor zorg heeft te dragen, dat het kamphuis houden in orde is. Een paar voor het schoonhouden van het huis, nog een paar voor de keuken, weer anderen voor het wasschen en strijken en ook de tuindienst is vertegenwoordigd. Alle huishoudelijke werkzaamheden in het kamp worden n.l. ook door de arbeidsmeisjes zelf verricht.

Iederen morgen wordt de werkbespreking gehouden. Velen zijn verbaasd, wat er bijv. over het thema „hoe maak ik een kamer schoon” allemaal gezegd kan worden! Waar begin je mee; waarom veeg je eerst en stof je daarna; vergeet de plafonds niet, want spinnewebben behooren er niet bij....

Ieder krijgt een bepaalde taak aangewezen, zoo-

dat de tijd zoo economisch mogelijk ingedeeld wordt.

De wasch- en de tuinbespreking volgen eveneens zoo uitgebreid mogelijk. De wasch vormt wel een heel belangrijk punt, daar de beschikbare waschmiddelen en zeer moeilijk te vervangen kleding uiterste voorzichtigheid verlangen. Daarom gaat in dezen tijd de z.g. groote wasch naar de wasscherij; tot voor kort werd deze ook in de kampen behandeld.

De tuindienst wordt meestal gecombineerd met den z.g. bloemendienst. Is er een aardiger en dankbaarder werkje denkbaar in den zomer? Je hebt dan de taak ervoor te zorgen, dat overal in het kamp aardige bloemen of planten staan, vooral in de eetzaal en in de leszaal. In den winter is dit natuurlijk niet zoo eenvoudig, maar dan kun je met hier en daar een mooien tak toch ook heel wat bereiken. Het in den tuin werken geschiedt doorgaans onder leiding van den tuinman. Behalve de verzorging der bloemen en planten

valt daaronder bij een groot deel onzer kampen ook de zorg voor den moestuin. Een speciale tuinleidster bezoekt hiertoe regelmatig deze kampen en geeft haar aanwijzingen. Hierdoor zorgen wij zelf voor een gedeelte van de groote hoeveelheid aan groenten en aardappelen, die er nu eenmaal voor een kamp noodig zijn. Wat geeft het niet een voldoening, als je een tijdlang tuindienst hebt gedaan en op een goeden dag staat er groente uit eigen tuin op tafel! Daar heeft ieder uit het kamp dan aan meegewerkt. De keukendienst is zeer geliefd. Dit is ook wel

A.D.M.-kamp „de Cloese” te Lochem.

(Foto C. M. L. Molkenboer.)

een zeer verantwoordelijke taak! Onder leiding van de huishoudelijk helpster wordt er volgens het van tevoren door de beheerster en haar opgestelde menu iederen dag voor smakelijke maaltijden gezorgd. Door het voor de meeste meisjes ongewone werk is de eetlust buitengewoon groot. Als je dan bedenkt, dat veertig hongerige magen op tijd hun eten verlangen (in een dubbel kamp zelfs tachtig!) dan kan het je wel eens angstig te moede worden bij het idee, dat je iets aan zult laten branden bijv. . . . vooral als je nooit eerder zelf eten hebt gekookt, dan span je al je krachten in, om het er goed af te brengen. Trouwens, je kunt altijd vragen aan de huishoudelijk helpster of aan de verantwoordelijke voor de keuken. In den keukendienst zelf wordt er ook telkens gewisseld, zoodat je niet de kans loopt vier weken lang af te moeten wasschen, terwijl een ander, die graag en goed kookt, steeds bij het fornuis staat. Neen, iederen dag is er een ander verantwoordelijk voor de afwasch, voor de schoone tafel en den schoonen vloer, voor het fornuis, enz.

Zoo zorgt deze kleine binnendienst, dat het huis en de tuin er keurig uitzien, zoodat de buitendienst bij zijn terugkomst een gezellig thuis vindt, waar alles regelmatig verloopt. Dit komt den alge-

Ons jong-ideaal
In Arbeidsverband,
Dragen wij fier
Voor oud-Nederland.

Hopvrouw SCHOLTEN

meenen gang van zaken weer ten goede, zoodat na de bedrust met animo de vorming of de sport gevolgd wordt.

Bovendien is de binnendienst voor diegenen, die op huishoudelijk gebied niet zoo erg goed in hun schoenen staan, een goede voorbereiding voor den buitendienst.

Zoo zien we, dat het arbeidsmeisje in den buitendienst haar plicht tegenover de dorpsgemeenschap, in den binnendienst tegenover de kleinere kampgemeenschap doet; zoo is zij metterdaad het devies van den Arbeidsdienst getrouw: „Ick dien”.

Hopvrouw G. H. BAKKENES.

De Lichamelijke Opvoeding

in den A.D.M.

(Foto Archief A.D.M.)

GEZONDHEID LEVENSVREUGDE

KRACHT EN MOED

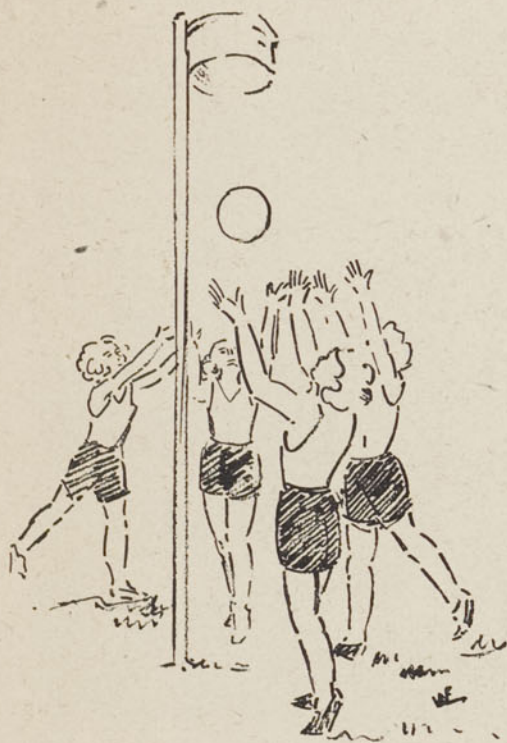
DE Lichamelijke Opvoeding neemt in den A.D.M. een zeer belangrijke plaats in. Want immers, als wij onze arbeidsmeisjes tot flinke, gezonde vrouwen willen opvoeden, die geestelijk en lichamelijk in staat zijn hun taak in het verdere leven te volbrengen, dan zal naast de geestelijke vorming de lichamelijke vorming een groote plaats in moeten nemen.

Er wordt zeer veel gesproken en geschreven in dezen nieuwen tijd over verbetering in den toestand van de lichamelijke opvoeding van ons volk en vooral van onze jeugd. Overal kan men lezen dat de lichamelijke opvoeding niet achtergesteld mag worden bij de andere opvoeding en dus **volkomen** gelijkgesteld. Maar in werkelijkheid is het nog niet zoo ver. Wèl zijn we op den goeden weg. Vóór inderdaad de instelling van de menschen zoo ingrijpend is veranderd, zullen nog heel veel jaren verstrijken.

In den A.D.M. willen wij trachten niet alleen in theorie deze nieuwe opvatting aan te hangen, maar door de daad te getuigen van onzen ernstigen wil de harmonie in de opvoeding van onze meisjes zoo volkomen mogelijk te doen zijn, dus de lichamelijke opvoeding haar volle recht te doen weder-
varen.

Wij trachten de arbeidsmeisjes in haar half jaar diensttijd zoo veel mogelijk sport te geven en in hen den wil te wekken, ook na dien tijd lichaams-
oefeningen te verrichten. Ook willen wij hen doen beseffen dat het voor een vrouw een plicht is haar lichaam in goede conditie te houden.

In den A.D.M. wordt drie uur per week sport gedaan. Al naar de plaatselijke omstandigheden zal dit twee uur sport en één uur zwemmen zijn, of drie uur sport.

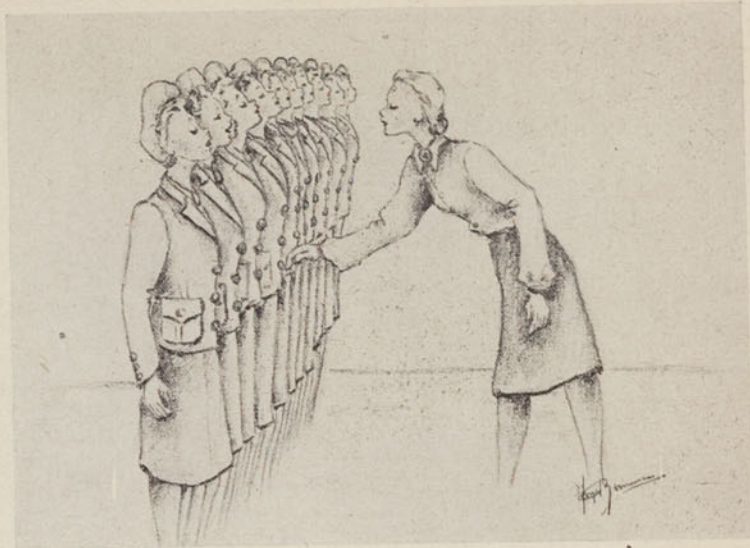

In het begin krijgen de meisjes veel oefeningen om los en lenig te worden en wordt er veel spel gedaan. Door **spel** leeren zij „actief” mede te doen, zich volledig te geven, en flink in vaart te komen. Zij leeren samenspel, zich inschakelen in een grooter geheel. Behendigheid, lenigheid en kracht en eigenschappen als moed, zelfbeheersching en kameraadschapszin worden ontwikkeld.

De spelen die gedaan worden zijn: slagbal, kastie, trefbal, volleybal, handbal, korfbal.

Later krijgen de meisjes meer en ingewikkelder oefeningen, naarmate hun capaciteiten grooter worden. Vooral op de houding en op het loopen wordt zeer gelet.

Estafettes zijn ook een belangrijk onderdeel van ons sportuur. Dit zijn eigenlijk oefeningen in

wedstrijdvorm, die door dezen vorm veel makkelijker en natuurlijker gedaan worden. De behendigheid wordt hierbij zeer ontwikkeld.

DEN BOER BEHULPZAAM OP HET LAND

(Foto F. F. v. d. Werf)

Wij willen in den Arbeidsdienst niet slechts plichts-
vervulling, doch plichts-
vervulling met vreugde;
niet slechts gehoorzaam-
heid, doch gewillige gehoor-
zaamheid.

KONSTANTIN HIERL

Lichte atletiek wordt in kleine mate in den Arbeidsdienst bedreven. De eischen voor ons sportinsigne zijn weliswaar zeer miniem, maar vereischen toch een zekere oefening in: hoogspringen, verspringen, hardloopen, werpen, wandelen en zwemmen.

Het opleiden tot topprestaties mag in den Arbeidsdienst natuurlijk niet gebeuren. Het algemeen prestatievermogen wordt slechts verhoogd.

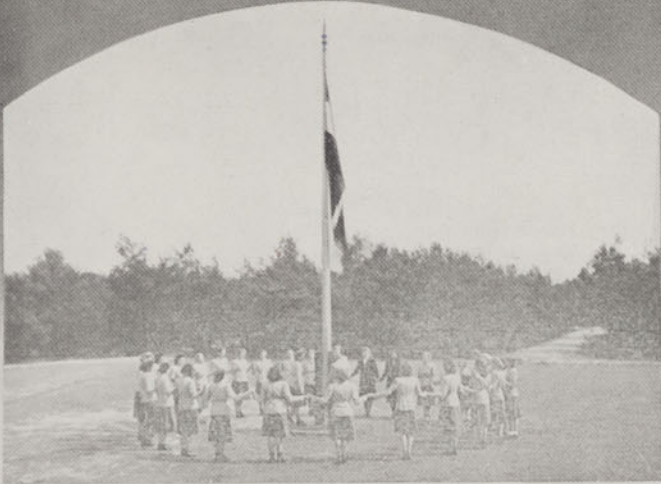
Als in de omgeving van het kamp een zwembad is, dan wordt aan **alle** arbeidsmeisjes zwemmen geleerd, voor zoover zij dat niet kunnen, en de anderen worden verder geschoold in de diverse zwemslagen en eventueel in het duiken.

De sport wordt zooveel mogelijk buiten gegeven, ook 's winters. De arbeidsmeisjes doen dan ook gedurende die uren een dosis gezondheid en levensvreugde op, die hun kracht en moed geeft voor hun verdere dagelijksche plichten en die ook niet nalaten zal zelfs in hun later leven nog vruchten af te werpen.

Hopvrouw F. A. VAN DEN BRANDELER.

HET KAMPLEVEN

Vlaghijscen

Balsport

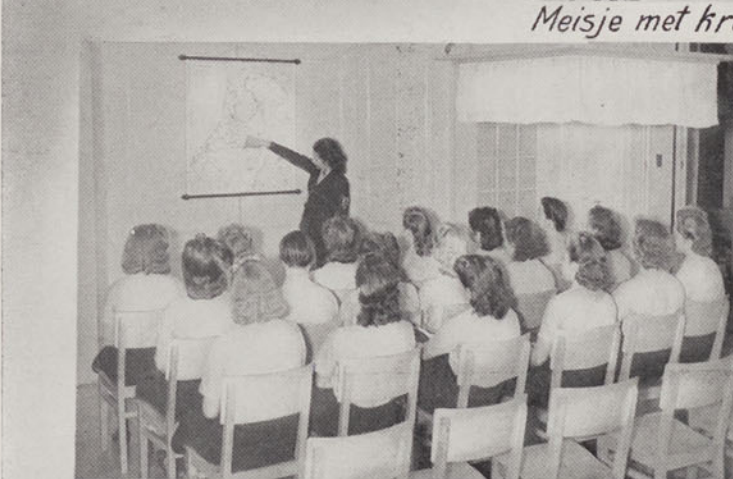
Zanguurtje

*Meisje met kruitwagen
Overduin*

Post uitdeelen

Vormingsuurtje

In de keuken

In en om het kamp

Op weg naar den buitendienst

Goede maatjes met de boerin

Wasch ophangen

'n Zonnetje
tusschen
de schooven

De wegen worden aangeharkt

Op den boerenwagen

Met de boerin naar
het land

Op de boerderij

Hout zagen

Melkbussen schrobben

Bieten schoon-
maken

Bieten snijden

In den stal

Kippen voeren

HULP in de Huishouding

Brood bakken

Baby voeren

Na regen

Verstellen

komt zonneshijn

(Foto: Scherl-fotodienst)

Geestelijke Vorming

daarom vooral eenvoudig, omdat we door te stoeve en starre doorvoering en te hooggrijpen, de geestelijke waarden tot een ballast zouden maken. Neen, we willen, dat deze waarden levend in ons worden; een last, die graag en licht wordt gedragen.

Naast de lessen neemt natuurlijk het boek een zeer belangrijke plaats in. Wat is er heerlijker, dan na gedane arbeid rustig in een hoekje te gaan zitten met een mooi boek, of gezamenlijk een mooi verhaal te lezen en te beleven? Hier voor dient de in elk kamp aanwezige bibliotheek,

DE vorming in den Arbeidsdienst voor Meisjes gaat er in de eerste plaats vanuit, dat naast de lichamelijke prestaties van het arbeidsmeisje, tijd en gelegenheid voor de geestelijke ontspanning en verzorging gevonden wordt. Met alleen lichamelijke ontspanning komen wij er niet, ook niet in het gewone dagelijksche leven, dan verstarren we en loopen gevaar, menselijke machines te worden. We moeten dus bij onze meisjes liefde wekken voor geestelijke waarden, als muziek, literatuur, geschiedenis en kunst enz. Dat bereiken we in de eerste plaats door het geven van eenvoudige, voor ieder begrijpelijke vormingslessen op deze gebieden:

(Foto C. M. L. Molkenboer)

Al is de arbeid vreemd, toch wordt hij verricht.

(Foto F. F. v. d. Werf)

die zowel ontspannings- als studiemateriaal bevat. Is er iets niet duidelijk of begrijpelijk voor een arbeidsmeisje, dan is daar een der Leidsters, die haar kan helpen. Natuurlijk zult U zeggen, moeten deze leidsters toch ook eerst vooraf een zekere opleiding hebben genoten. Ja zeker, daarvoor dienen de verschillende cursussen, die door de Afdeling „Vorming” worden georganiseerd, als bijv.: een cursus voor zang, muziek, volksdans, volksche kunst, handenarbeid, enz. enz. Wat we eerst zelf hebben geleerd en vooral hebben gewaardeerd, zullen we steeds zonder moeite kunnen doorgeven aan anderen. Wat door de „Vorming” aan de arbeidsmeisjes wordt gegeven, vindt zijn uiting in de vrijetijdsbesteding en vooral in de gemeenschaps- en kameraadschapsavonden, waarover we elders nog meer zullen vertellen.

In de eerste plaats willen wij in den Arbeidsdienst - voor Meisjes de „daad” stellen, maar daarnaast willen we ook het bewustzijn van ons ras en ons kunnen weer doen herleven, om zodoende later in staat te zijn, aan anderen de rijkdommen, die ons ter beschikking staan, door te kunnen geven.

A. C. W. HUIGEN,
Stafleidster.

Wij moeten leren, dat in de Volksgemeenschap alleen diegene recht heeft te leven, die bereid is voor de Volksgemeenschap te leven.

Zingen

schept verbondenheid

„Das Lied im Arbeitsdienst ist ein Bekenntnis zu den Besten Werten unseres Volkstums in Vergangenheit und Gegenwart.“

Konstantin Hierl

MENSCHEN, die in een gemeenschap leven, zooals wij in den Arbeidsdienst, brengen op verschillende manieren hun zin voor deze gemeenschap tot uiting, o.a. in het gemeenschappelijk werken, het gemeenschappelijk spel en niet te vergeten in het gemeenschappelijk zingen. Dit laatste is een zeer voorname factor, die niet alleen kenmerkend is voor het gemeenschapsgevoel, doch ook voor den geest, welke in de gemeenschap heerscht.

Het gezamenlijk zingen schept een verbondenheid; wij hebben elkaar noodig, steunen op elkaar en bouwen samen ons lied op. Wij voelen ons meer één, dan wanneer wij in andere omstandigheden met elkaar te maken hebben. Daarom is het zingen en vooral het gemeenschappelijk zingen, zoo voornaam, niet alleen in den Arbeidsdienst, maar ook daar buiten.

In de laatste jaren kreeg men vaak den indruk, dat ons volk het zingen was verleerd. Ondanks den rijken schat van volksliederen zong het Nederlandsche volk niet meer, de goede oude volkswijsjes was men verleerd.

De Arbeidsdienst biedt ons volop gelegenheid tezamen te zingen; onder het werk, op de wandeling, op den

gemeenschapsavond, enz. We laten dan ook geen kans voorbijgaan, het goede, maar ook het eenvoudige Nederlandsche lied weer in ons volk te doen leven. Natuurlijk moeten de liederen worden geleerd. Daartoe dienen de zanglessen in onze kampen, maar niet alleen bij deze lessen kunnen wij het laten. Overal zingen wij, iedereen dag weer opnieuw. Onze arbeidsmeisjes zullen onder het werk in den buitendienst zingen en zodoende onze liederen bekend maken, zoowel

in de stad als op het land. Heeft men eenmaal geleerd te zingen, dan voelt men daartoe ook steeds weer behoefte. Zoo zullen onze arbeidsmeisjes, wanneer zij later moeders zijn, in haar gezinnen het lied verder uitdragen. Elk kind is bevattelijk voor zang en hoort graag zingen. Wanneer Moeder in huis zingt, geeft dit sfeer en stemming; verkeerde gedachten verdwijnen en het werk, dat men te volbrengen heeft, ook de eenvoudige huiselijke bezigheid, krijgt kleur en leven.

Zoo moeten wij trachten ons volk en vooral onze jeugd weer te léeren zingen. We hebben een schat van liederen, die echter in den laatstentijd vergeten waren, opgeborgen ergens ver in onze herinnering. Deze liederen weer leven te geven en verder te dragen, is een zeer belangrijk deel van onze opvoedende taak.

Stafleidster A. C. W. HUIGEN

Het Arbeidsmeisje

IN HAAR VRIJEN TIJD

HET is niet zoo maar voor iedereen weggelegd, den tijd, dien hij na zijn dagelijksche werk voor zichzelf mag besteden, doelmatig en op beschaafde wijze in te deelen. De zin van den vrijen tijd is toch, dat men daarin nieuwe opwekking vindt om zijn vaak eentonigen arbeid te verrichten. Als regel is het dan ook niet juist, na het werk **niets** te doen, of doelloos op straat te slenteren. Natuurlijk, als het mooi weer is, zullen wij graag een wandeling maken en dat is ook goed, want daardoor komen wij in de frissche lucht en doen nieuwe indrukken op. Maar daarnaast willen wij toch onze vrije uurtjes ook anders doorbrengen en **hoe** dat kan gebeuren, willen wij juist onzen arbeidsmeisjes bijbrengen.

Om maar ergens mee te beginnen: lezen.

Tegenwoordig heeft toch ieder door openbare leesalen en bibliotheken, boeken tot zijn beschikking. Wij zullen dus de arbeidsmeisjes onder leiding laten lezen en haar wijzen op de vele verschillende soorten van boeken, die er zijn. Haar aandacht zal worden gevestigd op goede boeken en op het genot, dat het geeft deze te lezen.

(Foto: C. M. L. Molkenboer)

Een tweede gebied: knutselen, huisvlijt.

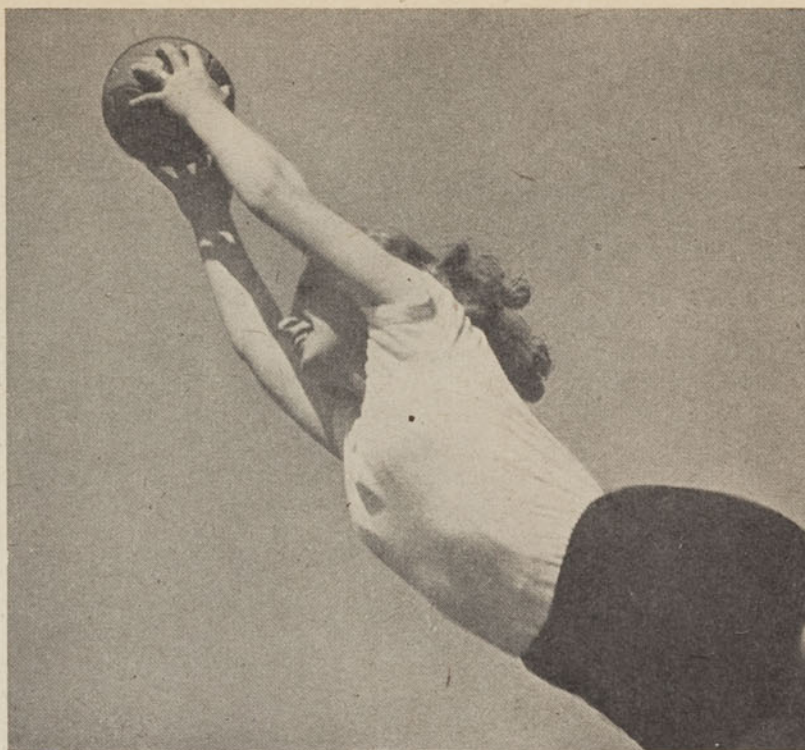
Er zullen altijd meisjes zijn, die de een of andere liefhebberij hebben en misschien zelfs een zekere vaardigheid daarin bezitten. Dat is ook prettig, want zij zullen een aansporing zijn voor de anderen, ook iets te presteeren en zullen leeken in het vak kunnen helpen. Niemand behoeft te denken, dat je voor zulke werkjes een opleiding moet hebben gehad, of dat je daarvoor prachtig materiaal moet hebben. Er is zooveel te verzinnen, dat heel eenvoudig te maken is en waarvoor je alleen maar papier, karton, stroo, gewone houtsoorten, lapjes, garens of wolresten noodig hebt. De hoofdzaak bij al het knutselwerk is, dat de meisjes leeren zien, wat mooi en smaakvol is. Zij moeten gevoel krijgen voor kleuren en voor combinaties der verschillende materialen. Verder moeten zij leeren, wat je met ieder materiaal kunt doen. Hout, metaal, stof enz. stellen hun eigen eischen aan de bewerking. Je kunt iets uit metaal maken, dat het misschien prachtig zal „doen” en als je precies hetzelfde van hout maakt, kan het afschuwelijk zijn. En tenslotte... alles, wat wij maken, moet degelijk zijn, geen prullen, waaraan niemand iets heeft. Let vooral op de goede afwerking. Liever maken wij iets eenvoudigers, dat aan de eischen

voldoet, dan dat wij kunstig iets in elkaar draaien, wat eigenlijk geen voldoening geeft.

Op deze wijze kunnen de meisjes zelf voorwerpen maken, die tot de versiering van het kamp zijn bestemd en zoo zullen zij in haar arbeidsdiensttijd allerlei aardige ideeën opdoen, die zij later in het burgerleven weer in toepassing kunnen brengen.

In onzen vrijen tijd kunnen wij ons verder toeleggen op muziek en zang. Het lied speelt in den Arbeidsdienst een groote rol, zooals elders in dit nummer wordt beschreven. Maar daarnaast zullen wij ook de meisjes uitzoeken, die een muziekinstrument bespelen: blokfluit, viool, piano, harmonica enz. en zullen haar in een passende combinatie tezamen laten oefenen, opdat wij op een gemeenschapsavond iets goeds ten beste kunnen geven. Deze instrumenten kunnen ook aardig de muziek voor het volksdansen leveren.

Tenslotte zullen wij dan hier de kameraadschaps- en gemeenschapsbijeenkomsten bespreken. Onder kameraadschapsbijeenkomst verstaan wij een gezellig samenzijn, dat ten doel heeft een vroolijken geest van kameraadschap te brengen. In een gemeenschapsbijeenkomst willen wij echter op ernstige wijze onze idealen, ons streven tot uitdrukking brengen; deze heeft dus meer een plechtig karakter en kan gewijd zijn aan

(Foto C. M. L. Molkenboer)

b.v. een geschiedkundig figuur, een groot tijdperk uit onze geschiedenis en niet in de laatste plaats aan onderwerpen uit den tijd, waarin wij nu leven. Als motto kunnen wij dan b.v. nemen: „De Moeder”, „Jeugd”, enz. De ruimte, waarin wij samenzijn, wordt dan versierd met passende voorstellingen en wij kiezen liederen, muziek, spreuken, gedichten enz., die het gekozen motto tot onderwerp hebben.

Onze uitingen in den Arbeidsdienst worden beïnvloed door alles, wat er om ons heen gebeurt, want wij staan midden in het leven. Wij laten dus ook den kringloop van het jaar niet onopgemerkt voorbijgaan. Het vieren van winter- en zomerzonnwende, oogsttijd enz. met al hun aardige volksgebruiken, laten wij in den Arbeidsdienst voortleven. Niet, dat wij die oude gebruiken gedachteloos overnemen, neen, wij willen een eigen stijl vormen en zullen deze gewoonten met onze nieuwe gedachten vervlechten.

Bij zulke gelegenheden zullen wij ook de menschen uit de omgeving van het kamp uitnoodigen, dus in de eerste plaats de buitendienstgezinnen en de „notabelen” van het dorp, als deze er belang-

Boven ons allen staat het groote bevel:

men moet in dienst van het volk zijn plicht vervullen.

Zingen

schept verbondenheid

„Das Lied im Arbeitsdienst ist ein Bekenntnis zu den Besten Werten unseres Volkstums in Vergangenheit und Gegenwart.“

Konstantin Hierl

MENSCHEN, die in een gemeenschap leven, zooals wij in den Arbeidsdienst, brengen op verschillende manieren hun zin voor deze gemeenschap tot uiting, o.a. in het gemeenschappelijk werken, het gemeenschappelijk spel en niet te vergeten in het gemeenschappelijk zingen. Dit laatste is een zeer voorname factor, die niet alleen kenmerkend is voor het gemeenschapsgevoel, doch ook voor den geest, welke in de gemeenschap heerscht.

Het gezamenlijk zingen schept een verbondenheid; wij hebben elkaar noodig, steunen op elkaar en bouwen samen ons lied op. Wij voelen ons meer één, dan wanneer wij in andere omstandigheden met elkaar te maken hebben. Daarom is het zingen en vooral het gemeenschappelijk zingen, zoo voornaam, niet alleen in den Arbeidsdienst, maar ook daar buiten.

In de laatste jaren kreeg men vaak den indruk, dat ons volk het zingen was verleerd. Ondanks den rijken schat van volksliederen zong het Nederlandsche volk niet meer, de goede oude volkswijsjes was men verleerd.

De Arbeidsdienst biedt ons volop gelegenheid tezamen te zingen; onder het werk, op de wandeling, op den

gemeenschapsavond, enz. We laten dan ook geen kans voorbijgaan, het goede, maar ook het eenvoudige Nederlandsche lied weer in ons volk te doen leven. Natuurlijk moeten de liederen worden geleerd. Daartoe dienen de zanglessen in onze kampen, maar niet alleen bij deze lessen kunnen wij het laten. Overal zingen wij, iederen dag weer opnieuw. Onze arbeidsmeisjes zullen onder het werk in den buitendienst zingen en zodoende onze liederen bekend maken, zoowel

in de stad als op het land. Heeft men eenmaal geleerd te zingen, dan voelt men daartoe ook steeds weer behoefte. Zoo zullen onze arbeidsmeisjes, wanneer zij later moeders zijn, in haar gezinnen het lied verder uitdragen. Elk kind is bevattelijk voor zang en hoort graag zingen. Wanneer Moeder in huis zingt, geeft dit sfeer en stemming; verkeerde gedachten verdwijnen en het werk, dat men te volbrengen heeft, ook de eenvoudige huiselijke bezigheid, krijgt kleur en leven.

Zoo moeten wij trachten ons volk en vooral onze jeugd weer te léeren zingen. We hebben een schat van liederen, die echter in den laatstentijd vergeten waren, opgeborgen ergens ver in onze herinnering. Deze liederen weer leven te geven en verder te dragen, is een zeer belangrijk deel van onze opvoedende taak.

Stafleidster A. C. W. HUIGEN

KINDERMIDDAG IN HET KAMP

HET is een stralende lentedag als ik van het kleine station naar het A.D.M. kamp wandel, waar vandaag de kinderen uit den buitendienst zijn uitgenoodigd. Het is een goed begin, want het is vandaag 21 Maart, de eerste lentedag. Daar behoort de zon bij te zijn, hoewel gewoonlijk het woord Maart eerder gedachten aan gure dagen wekt, dan aan warmen zonneschijn.

Het dorp ligt in de rust van den Zondagmorgen. Hoe zal het straks zijn, tegen den tijd, dat de kinderen uitgenoodigd zijn? Zullen ze dan van heinde en ver komen? Dit vraag ik me af, terwijl ik langs de kleine huizen ga. Het gaat hier n.l. om een nieuw kamp, waar de kinderen van den buitendienst voor het eerst uitgenoodigd zijn. Het is echter gebleken, dat in deze omgeving onze Arbeidsmeisjes zeer goed ontvangen zijn. zoodat de jeugd, die doorgaans voor een nieuwtje zeker te vinden is, beslist de verleiding niet zal kunnen weerstaan.

Ik bemerk, dat ik in de nabijheid van het kamp

kom, want Arbeidsmeisjes in hun frissche blauwe jurk met het lichte windjak erover fietsen over het boschpaadje in de richting van het dorp. Opgewekt groeten ze me: ze gaan de kinderen uit „hun buitendiensten”, die nogal ver van het kamp zijn, afhalen.

In het kamp hangt een sfeer van spanning. Na de melding van de Kampleidster laat ze me zien, wat voor voorbereidingen er getroffen zijn. Aardige papieren mutsen zijn erbij en zakjes met lekkers, waar de arbeidsmeisjes een bon van hun versnaperingskaart voor hebben afgestaan. De kleine gasten zijn om halfdrie uitgenoodigd en alles is klaar om ze te ontvangen.

Om twee uur begint er van buiten al een stemmengeroezemoes naar binnen te komen. En ja hoor, een groot gedeelte is er al. Als het half drie is, is alles aanwezig: d.w.z. alle uitgenoodigde gasten en bijna evenveel „die maar meegekomen zijn”. Dat vinden we best: hoe meer hoe liever.

De Kampleidster verwelkomt de jonge schaar en zegt, dat we bij elkaar gekomen zijn om dezen

„We zitten allemaal op de stoep in een lange rij...”

(Foto Archief A.D.M.)

Feestje voor de „buitendienst“-kinderen

(Foto Archief A.D.M.)

eersten lentedag gezellig te vieren. Een geestdriftige actie van bijval is het antwoord. We zitten allemaal op den rand van de stoep in een lange rij, heerlijk in de zon. Links en rechts van me peuters met opgetogen gezichten. Ze vertellen van alles. Broer vertrouwde me toe, dat zijn kleine zusje nieuwe schoenen heeft: „zeven gulden vijftig kosten ze. Zus, laat eens zien!“ En zusje steekt gehoorzaam haar voetje naar voren. Ik moet me inspannen om ze in hun dialect te kunnen volgen, dat aardig klinkt.

Een Adspirant-hopvrouw neemt de leiding. We zingen. De groteren zeggen af en toe met een geringschattenden blik: „Dat is uit de eerste klas; weet ik de woorden niet meer van.“ Ach ja, het is alweer zoo lang geleden, die eerste klas. . . . Maar er volgen ook andere dingen, die ze vol trots met eerste en tweede stem mee kunnen zingen.

We doen „In Holland staat een huis“. „De boom wordt hoe langer hoe dikker“ en meer. De arbeidsmeisjes hebben zich vooral over de kleineren ontfermd. Alles gaat zonder eenigen wanklank. Zelfs hebben de opgeschoten jeugd en volwassenen zich telkens een stapje dichterbij gewaagd en staan nu op het terrein belangstellend toe te zien. We zagen ze, eerlijk gezegd, een beetje angstig naderen, maar de belangstelling blijkt een prettige te zijn. Men veroorzaakt niet den minsten last. Er doen zich komische schouwspelen voor. Bij het koekhappen, het zakloopen en het altijd dankbare

hardloopen, terwijl je rechterbeen aan het linker been van een kameraadje is vastgebonden. De toeschouwers schateren het uit, als de kleine deelnemers in het zand rollen, dapper weer opstaan en het toch niet willen opgeven.

En dan het hardloopen met een aardappel op een lepel, die erop moet blijven, terwijl je alleen den lepel vast mag houden en **niet** den aardappel. Dat valt niet mee en velen is de verleiding te groot om toch maar even je duim erop te houden....

De winnaar krijgt telkens een stukje koek. Aardig is het, dat ze eerlijk meedeelen en niet alles alleen opeten. Kameraadschap, die m.i. voortkomt uit het feit, dat bijna al deze kinderen uit groote gezinnen zijn.

Met dat al gaat de tijd snel voorbij. De arbeidsmeisjes laten nog een paar volksdansen zien, terwijl nu de gasten eens mogen kijken. Dan gaat alles in de groote eetzaal, waar allen vol spanning de opvoering van „Roodkapje“ gadeslaan, die de arbeidsmeisjes verzorgen. Wat hebben kinderen toch een veel grootere fantasie dan wij groote menschen, die altijd toch naar technische uitvoering en dergelijke kijken! De kleeding was aardig gevonden en de kinderen waren geboeid, ondanks het primitieve; of misschien juist daardoor?

De keukendienst was intusschen in touw gebleven en na de gelukkige bevrijding van Roodkapje en haar Grootmoeder zette men zich aan de feestelijk versierde, lange eettafels. Het was een film op zichzelf, al deze gasten aan de tafels. Hier een brutaaltje, dat wel even zou helpen en daar een drie-turven-hoog, die nauwelijks met den neus boven de tafel uitkwam. De arbeidsmeisjes boden overal de helpende hand en dat het smaakte, dat zag men duidelijk aan de glinsterende oogen.

Ja, en dan was het alweer voorbij. De arbeidsmeisjes brachten de gasten weg en de afwasdienst kwam in functie. Opruimen is nu het parool. Ook dat behoort erbij!

Dien avond hebben beslist niet alleen veel kinderen, maar ook veel arbeidsmeisjes en Leidsters met plezier aan dezen dag gedacht en ieder is moe, maar voldaan in bed gestapt.

Hopvrouw G. H. BAKKENES

De Leidster in den A.D.M.

„In den Arbeidsdienst moet de Nationaal-Socialistische wereldbeschouwing niet alleen verkondigd, maar zij moet door de leidende personen voorgeleefd worden.”

Konstantin Hierl.

VAN de tegenwoordige vrouwenberoepen neemt dat van Leidster in den Arbeidsdienst wel een zeer bijzondere plaats in. De taak van de Leidster in den A.D.M. is niet eenvoudig en daarbij zeer verantwoordelijk. Het is daarom begrijpelijk, dat er bepaalde eischen gesteld worden en het niet iedereen gegeven is een dergelijke taak te vervullen.

Een zeer belangrijke en ook een mooie taak

heeft de Kampleidster, die, bijgestaan door haar helpsters, de haar toevertrouwde arbeidsmeisjes in nationaal-socialistischen zin moet opvoeden en er flinke en gezonde huisvrouwen van moet maken en ervoor moet zorgdragen, dat zij op alle mogelijke gebied iets meekrijgen voor het verdere leven.

Voor het onderricht op huishoudelijk gebied is aan de Kampleidster een Huishoudelijk Helpster toegevoegd. Deze heeft tevens de leiding bij de werkzaamheden in de keuken, waschkeuken en in het huis, waarbij de arbeidsmeisjes zich ook praktisch kunnen bekwamen, alvorens zij in den buitendienst gaan.

Voor het beheer van een kamp, dat uiteindelijk ook tot de taak van de Kampleidster moet worden gerekend, wordt aan iedere Kampleidster een Beheerster toegevoegd.

Bij het geven van vormingslessen, het bezoeken van buitendienstgezinnen, de contrôle daarop, het verzorgen van zieken en nog vele andere werkzaamheden, wordt de Kampleidster bijgestaan door haar Algemeen Helpster.

Naast de helpsters worden dan nog Hoofdkernleidsters en Kernleidsters voor de huishouding of het beheer aangesteld, die op haar beurt wederom tot taak hebben, een gedeelte van de werkzaamheden der helpsters over te nemen.

Bij het ontstaan van den A.D.M., nu ongeveer twee en een half jaar geleden, werd een aanvang gemaakt met 4 kampen. Men had hierbij de beschikking over ruim 30 Leidsters. Sindsdien is het aantal kampen steeds uitgebreid en is het dus ook zaak door opleidingscursussen voor een regelmatige toename van het aantal Leidsters zorg te dragen. In verband met het tempo, waarin de A.D.M. zich

Aardappelen poten.

(Foto: F. F. v. d. Werf)

(Foto: C. M. L. Molkenboer)

de laatste jaren uitgebreide en het ontbreken van een reeds bestaand geschoold Kader, was het niet altijd mogelijk den meisjes een dergelijke opleiding

te geven als wel gewenscht was. In normale omstandigheden zullen die meisjes, die voor een verdere opleiding geschikt geacht worden, na haar halfjaarlijkschen dienstdtijd als arbeidsmeisje vervuld te hebben, eerst een half jaar als Kernleidster worden ingezet, om daarna eerst naar de school te worden gezonden voor het volgen van een cursus, die 4 tot 5 maanden zal moeten duren. In den afgelopen tijd was het echter meermalen noodzakelijk meisjes naar de School te zenden, die weliswaar bepaalde capaciteiten hadden, maar niet den hiervoor bepaalden tijd als arbeidsmeisje en Kernleidster hadden uitgediend.

Het resultaat hiervan was, dat dikwijls een groot gedeelte van de cursisten niet verder ingezet kon worden, daar zij later bleken hiervoor niet de noodige eigenschappen te bezitten.

Gedurende de afgelopen twee jaren werden in de Leidstersschool te Wassenaar ca. 192 meisjes verder voor Kaderlid opgeleid. Hiervan vielen aan het einde der cursussen, hetzij door ongeschiktheid, hetzij door andere oorzaken, die ontslag noodig maakten, nog ca. 65 meisjes af. Uiteindelijk werden 127 meisjes in de kampen ingezet als Hoofdkernleidster of Adspirant-hopvrouw.

Hoewel het in den aanvang meerdere malen noodig was cursisten na het met goed gevolg doorloopen van den cursus in Wassenaar, direct

Meisje met zaaimachine (Foto F. F. v. d. Werf)

Meisjes in broeikassen

(Foto F. F. v. d. Werf)

als Adspirant-hopvrouw in een verantwoordelijke functie in te zetten, zal dit in de toekomst zooveel mogelijk vermeden worden.

Het is voorgekomen, dat cursisten, die in de School een zeer goed figuur sloegen en waarvan men hooge verwachtingen koesterde, in de praktijk niet tegen hun taak opgewassen bleken.

Het is noodig de cursisten eerst voor een proeftijd als Hoofdkernleidster aan te stellen, ook al is het nog in sommige gevallen noodzakelijk hen direct met een verantwoordelijke functie als Beheerster, Algemeen Helpster of Huishoudelijk Helpster te belasten. Dezelfde regel zal in bepaalde gevallen toegepast kunnen worden bij het inzetten van Kampleidsters. Ook deze zullen dan in den rang van Adspirant-hopvrouw gelegenheid krijgen haar sporen te verdienen.

Naast de algemeene cursussen voor de opleiding van Kader werden in Wassenaar nog verschillende andere cursussen gehouden, o.a.: een Beheersterscursus van 5—24 Januari 1942, gehouden door leeraren van de school Administratief Kader; een Huishoudelijke cursus van 9—22 Februari 1942, waaraan een Leidster van den R.A.D.w.J. uit Duitsland haar medewerking verleende; een Vormingscursus voor Kampleidsters en Helpsters van 1—7 April 1942; een Kernleidstersbijeenkomst van 27 Juli—3 Augustus 1942; een Sportcursus

van 19—26 Juli 1942; een Zang- en Volksdanscursus enz.

Voorts werd op initiatief van de Administratie A.D.M. in September 1942 een begin gemaakt met het houden van administratiecursussen door personeel van de Administratie A.D.M. Hierdoor kunnen die cursisten, die voor de administratieve zijde van den Arbeidsdienst interesse hebben, in de gelegenheid worden gesteld een opleiding voor Beheerster te ontvangen.

Ook de reeds in functie zijnde Beheersters en toegevoegd Beheersters werden nog gedurende eenigen tijd op een specialen cursus geplaatst, om haar administratieve kennis wat aan te vullen en één en ander nog eens op te frisschen.

Voor andere meisjes boven de 25 jaar bestaat thans ook de mogelijkheid voor Leidster opgeleid te worden.

Boomen snoeien

(Foto F. F. v. d. Werf)

In Kamp III te Doorn werd een verkorte opleidingscursus gehouden, waarvoor de cursisten door middel van een advertentie werden opgeroepen. Hierbij waren ook cursisten boven de 25 jaar, die werden aangesteld als Adspirant-Kaderlid en een bezoldiging ontvingen van 90 % van het salaris van een Adsp. hopvrouw. Zij bekleedden echter geen rang, ontvingen dus ook geen onderscheidingsteekenen en moesten evenals ieder ander meisje, dat voor Leidster opgeleid wenschte te worden, een korteren of langeren tijd als arbeidsmeisje hebben dienst gedaan.

Ieder toekomstig Leidster moet voor een bepaalden tijd het werk en het leven in de gemeenschap van het Kamp beleefd hebben; zij zal dan later, als zij eenmaal als Leidster is ingezet, vele zorgen en moeilijkheden van de arbeidsmeisjes veel beter kunnen aanvoelen en er in alle opzichten voordeel van hebben.

Ook na afloop van den verkorten opleidingscursus in Doorn zal voor meisjes boven de 25 jaar steeds de gelegenheid blijven bestaan, een proeftijd in één der kampen van den A.D.M. door te maken. Gedurende dezen proeftijd ontvangt zij reeds een salaris, zoodat op die manier ook meisjes, die reeds in andere beroepen werkzaam waren en zich tot het beroep van Leidster aangetrokken voelen, zich door financieele moeilijkheden niet behoeven te laten afschrikken.

Welke meisjes voor een opleiding in aanmerking kunnen komen, is ter beoordeeling van de afdeling Personeelszaken van den Staf A.D.M.

Om de moeilijkheden van de veelal sterke wisseling van personeel tegen te gaan, werd ertoe overgegaan alle Kernleidsters en Kaderleden voor een bepaalden tijd een verplichting op te leggen;

Den boer behulpzaam bij 't wieden

(Foto F. F. v. d. Werf)

voor Kernleidsters en Hoofdkernleidsters werd een verplichting van den dienstdtijd van een half jaar geëischt.

Een nieuw aangestelde Adspirant-hopvrouw zal zich voor een dienstdtijd van twee jaren moeten verplichten; na afloop van den tweejaarlijkschen dienstdtijd wordt deze steeds met een half jaar verlengd. Tusschentijdsche opzegging zal dan alleen mogelijk zijn, in geval van huwelijk of in zeer bijzondere gevallen, ter beoordeeling van den Staf A.D.M.

Het zal iedereen duidelijk zijn, dat het niet meer dan billijk en juist is, dat de aanstaande leidsters, die haar opleiding bij den A.D.M. genoten, zich ook verplichten haar krachten voor een bepaalden tijd aan den Arbeidsdienst te geven.

Het is te hopen, dat hierdoor in de toekomst een enigszins vaste kern van Leidsters zal ontstaan, waarmee kan worden gebouwd aan de verdere toekomst van den A.D.M.

Arbeidsleidster T. RIJNINK

ARBEIDSMEISJES

aan het woord:

DAT de Arbeidsdienst als een opvoedingsinstituut van den allereersten rang beschouwd kan worden, daarvan zijn wij, menschen die onze krachten geheel in dienst van dit instituut stellen, ten volle overtuigd.

Als wij, leidsters, de eerste dagen dat de nieuwe lichter in het kamp gearriveerd is, het bonte troepje, vogels van zeer uiteenlopende pluimage, eens goed bezien, denken we vaak: „Hoe kunnen we daar in hemelsnaam eenige saamhoorigheid, orde en discipline in brengen!”

We zetten ons echter naar ons beste weten in, wijzen de meisjes met vaak eindeloos geduld op allerlei dingen, trachten hen zooveel mogelijk in het goede voor te gaan en al zal het niet dadelijk lukken, we oogsten successen, hetgeen ons dan dankbaar stemt.

Nu het einde van het halve jaar Arbeidsdienst gaat naderen, zien alle meisjes, ofschoon verscheidenen van hen het idee weer bij Moeder thuis te zijn, aanlokt, heel erg op tegen het uit elkaar gaan. Zij beseffen nu eerst ten volle wat hun arbeidsdiensttijd geweest is, wat zij aan levenslessen, mooie indrukken, waarachtige kameraadschap en handigheid hebben meegeregen.

Hieronder laat ik eenige grepen zien uit de opstellen die de

arbeidsmeisjes hebben gemaakt over haar tijd in den A.D.M.

Heel veel indruk maakt de ervaringen in de buitendiensten op de jonge meisjes, terwijl voorts de vlaggedienst en kameraadschapsavonden een groote plaats in hun hart hebben ingenomen.

Een klein en stil meisje laat ik hier even aan het woord.

„Spijt dat ik in den Arbeidsdienst ben gegaan, heb ik nog geen oogenblik gehad. Wel waren

A. D. M. kamp te Hees

(Foto: C. M. L. Molkenboer)

A. D. M. kamp te Maarsse.

(Foto C. M. L. Molkenboer)

den eersten tijd veel dingen vreemd. De heel onbekende streek, waar je terecht gekomen was, vooral als je nog nooit van huis bent geweest, het andere leven, de meisjes om je heen; dat waren allemaal factoren waar je nog aan wennen moest. Ik moet er nu nog om lachen, dat ik toen zoo gehuild heb, toen ik den eersten brief van huis kreeg.

De fijne kameraadschapsavonden, ons Kerstfeest, Oud- en Nieuw en ons knallig Bergfeest zal ik nooit vergeten. Dan de verlofdagen zijn ook altijd lichtpunten waar je je over verheugen kunt. Maar toch verlang je altijd weer naar het kamp terug. De maand die ik bij boer van den Broek ben geweest vond ik het allerfijnste. Je leerde zoo echt eens zien, wat er op een boerderij allemaal komt kijken. Het zal nog wät erg zijn als we afzwaaien."

Dan volgt hier een gemoedsuiting van een oogenschijnlijk zeer flegmatisch meisje.

„Ik heb eens nagedacht en direct kwam de vlaggedienst in me op. Ik vind 't fijn naar de spreuk te luisteren en ik denk dan altijd bij mezelf 't een of ander b.v.: „Ja, dat vind ik ook,” of: „Die is goed”. Het vlaggelied zing ik ook

graag en ik probeer 't altijd zoo mooi mogelijk te doen. Kortom, de vlaggedienst vind ik het fijnste moment van den dag.”

Een Friezinnetje brengt als volgt haar gedachten onder woorden.

„Ja, 'k vond het eerst wel erg vreemd in den A.D.M. Met veel dingen was ik het niet eens, maar ja... ik had te gehoorzamen en anders niet. Mijn eigen ik heb ik geleerd achteruit te zetten.

Ik kwam in den buitendienst en toen begon ik pas te beseffen wat het is anderen te

helpen. En dan te zien dat alles vooruitgaat!

Eens op een morgen, 't was juist de morgen dat ik mijn broche had gekregen (een van de mooiste momenten uit mijn arbeidsdiensttijd!) moest ik een akelig werkje opknappen in mijn buitendienst. 'k Dacht bij mezelf: „Zou ik het doen, 'k ben nogal gek.” Maar toen dacht ik „heb jij nu vanmorgen je broche gekregen, het eeredraagteken van een arbeidsmeisje?” en toen ben ik met allen moed, die ik had aan het werk

Hier staan wij samen om de vlag,
De dagtaak is ten eind.
Op elk gezicht een stille lach
Van blijde tevredenheid.

Laat nu de vlaggen strijken
En klinken 't goeden nacht.
Wij rusten tot den morgen,
Waar nieuwe arbeid wacht.

Hopvrouw SCHOLTEN

gegaan en het was op 't laatst lang niet zoo erg als ik gedacht had.

'k Vond het maar wàt leuk dat een kind uit mijn buitendienst, dat nog geen woord kon zeggen 't eerst mijn naam zei; dat zijn dingen die je nooit vergeet. Ook dat ik een pasgeboren baby mocht wasschen en dan nog wel een kleintje van 4 pond en dat de Moeder dan zegt dat het je zoo handig afaat; zie, dan word je een beetje trotsch op jezelf en ik geloof dat je dat dan ook wel mag wezen.

Onvergetelijk was ook het Kerstfeest dat we samen hier hebben gevierd. Ik kwam als laatste binnen en toen ik al die meisjes zag staan, zóó ernstig en zóó één en alles zoo mooi verlicht, och, toen dacht ik: bleef het maar altijd zoo. En toen we 's avonds met de kamleidster een wandeling langs het bosch maakten en die mooie dennen en dien mooien sterrenhemel zagen, zie, dan weet je dat de leidsters en de meisjes één zijn.

Ik hoop, dat ik mij na dezen tijd ook weer voor ons volk nuttig kan maken. Er zijn zelfs zoovelen die hun leven voor ons geven en dat is toch wel het meeste wat je kunt offeren."

En dan wil ik besluiten met de ontboezemingen van een kantoormeisje.

„Toen ik in den A.D.M. kwam, wist ik van huis-houdelijk werk niet erg veel af en mijn handen stonden dan ook geheel verkeerd. Dat weet ik zelf nu eerst recht goed, nu ik niet alleen in ons kamp, doch ook in de buitendiensten een zekere „opleiding” heb gehad. Want wat wist ik eigenlijk af van loopers kloppen, trappen vegen en niet te vergeten de lamp afstoffen en richeltjes in de leidsterskamer!

Dat komt ervan als je $4\frac{1}{2}$ jaar op kantoor gezeten hebt, waar je met zulke dingen niets te maken hebt en Moeder altijd zorgde voor den goeden gang van zaken thuis.

Wat me het allermeest getroffen heeft en waar ik altijd met de meest prettige herinneringen aan zal terugdenken is de kameraadschap, die ik altijd van de meisjes heb ondervonden. Het echt gemeente medeleven met alles wat we ondervonden. Dat is zoo iets reusachtigs geweest. Dat is het mooiste wat er bestaat.

De vormingen en het zingen heb ik altijd heel prettig gevonden. Alles bij elkaar genomen heb ik hier een boel geleerd en op deze kennis ben ik reusachtig trotsch.

Het is echt wat je noemt een Hoogeschool voor het Leven."

En met deze wijze en kernachtige woorden wil ik besluiten. Hopvrouw G. G. GERDINGH.

Het poten van aardappelen

(Foto F. F. v. d. Werf)

Wij stellen ons in dienst van ons volk

SLOTWOORD

WANNEER de lezers en lezeressen van dit blad een ander inzicht hebben gekregen in ons werk dan zij wellicht tot nu toe hadden, dan is hiermede ons doel bereikt.

Immers, wij weten maar al te goed welke verhalen over den Arbeidsdienst in het algemeen en over den Arbeidsdienst voor Meisjes in het bijzonder de ronde doen. Hoort of ziet men dan nooit iets uit een andere richting, dan is men geneigd aan deze verhalen geloof te hechten.

Wij hebben hier dan ook zeer in het kort getracht U een beeld te geven van het doel en den zin van ons werk. Ik stel mij niet voor, dat wij U in één slag voor ons gewonnen hebben, maar toch neem ik aan, dat U bij ernstige beschouwing van al hetgeen U hier is weergegeven, niet meer scherp gekant tegenover ons zult staan. Wij willen dan ook niets anders, dan U overtuigen van onzen wil, ons in dienst te stellen van ons volk. Wij zijn er ons volkomen van bewust, dat er nog zeer veel gedaan moet worden; het arbeidsveld, dat voor ons ligt, is nog onnoemelijk groot. Wie in den Arbeidsdienst is geweest, hetzij als leidster of als arbeidsmeisje, moet in staat zijn de Arbeidsdienstgedachte en -stijl naar buiten uit verder te dragen, want een bepaalden stijl en sfeer willen wij zeer zeker aankweken. Wij willen trachten onze jonge menschen, zonder ze ook maar eenige normale levensvreugde te ontnemen, op een hooger plan te brengen dan waarop ze tot nu toe stonden. Niet alleen de jonge menschen in den Arbeidsdienst moeten wij hiervan doordringen, neen, ook diegenen, die met ons in contact treden, in de dorpsgemeenschap, op de gemeenschapsavonden enz. en op welk gebied ook.

Wanneer wij hiernaar streven, dan wordt ons arbeidsveld onnoemelijk groot en ruim. Wij zullen dan ook nooit tevreden kunnen neerzitten en zeggen: „Ziezoo, dat is bereikt”, want steeds zullen wij moeten doorwerken op nieuwen bodem en overal het zaad zaaien, waaruit, naar wij hopen, eenmaal het volbloeiend gewas zal ontspruiten.

De Wnd. Algemeen Leidster van den
Arbeidsdienst voor Meisjes,

Stafleidster A. C. W. HUIGEN

